

MYSTIEKE INWIJDING

Er zijn op deze wereld heel wat verschillende soorten van inwijding.

De meest eenvoudige vormen zijn inwijdingen, waarmee men anderen iets zegt of iets laat erkennen. Ik denk hierbij aan bepaalde genootschappen, waar het inwijden van een lid betekent, dat het allerlei gebaren en woorden te leren krijgt; dat het kort en goed leert hoe de anderen te erkennen.

De mystieke inwijding, is uit de aard der zaak wat anders. Men zou haar misschien nog het best kunnen vergelijken - hoe vreemd het u moge klinken - met de inwijding, zoals de oude handwerkgroepen die kenden. Ik denk hierbij b.v. aan de vatenmakers en dergelijke lieden. Als daar een leerling zover was gekomen dat hij een proefstuk kon afleveren, dan werd hij opgenomen als volwaardig lid. Dat noemden ze ook een inwijding. Hij had eerst zelf moeten bewijzen, dat hij in staat was zich als volwaardig lid te gedragen, dan pas werd hij met allerlei feestelijkheden, meestal ook nog met grote tractaties op kosten van degene, die werd ingewijd, aangenomen als lid van een bepaalde branche, een soort vakgroep.

Nu is mystieke inwijding iets, dat gebaseerd is op mysterie. Het is een geheim, zou men kunnen zeggen. Maar dan is het toch wel het geheim van de mens zelf. De mens draagt in zich een aantal begrepen en onbegrepen waarden. Het meest eenvoudige zijn natuurlijk de zuiver stoffelijke waarden; die kun je allemaal verklaren. Daarnaast zijn er de associatieve waarden en die worden al heel wat moeilijker te definiëren. Dan tref je de emotionele waarden aan, die nog weer in betekenis en inhoud afwijken van de associatieve. En achter dit alles ligt een geheimzinnige belevingswereld een projectiewereld a.h.w., waarin de mens soms verkeert en waarin hij op een voor hem niet na te vertellen wijze in contact komt met krachten, die voor hem het hogere representeren.

De mystieke inwijding is dus in de eerste plaats een inwijding, waarbij het gaat om innerlijke zaken. In de tweede plaats is zij slechts de bevestiging van een innerlijk groeiproces. De feitelijke inwijding bestaat eigenlijk niet. Zij is alleen maar een formulering en soms een parafrasering van hetgeen je al bent. Er bestaat geen reële inwijding in dit opzicht. Dat de mensen die term toch gebruiken en dat ze zich daarvoor interesseren, is te danken aan het feit dat er heel wat genootschappen en groepen bestaan, die de esoterie hebben uitgekozen als pad om te gaan. Degenen, die zich daarmee bezighouden, moeten natuurlijk een zeker geestelijk peil bereiken. Bij hen bestaan dan ook graden en rangen. Zo spreekt men over inwijdingen, waarvan sommige een bovenzinnelijk of bovennatuurlijk karakter hebben; en daar zijn we dan onmiddellijk bij het mystieke.

In de oude tijd was het allemaal mooi geregeld. Een inwijding was eigenlijk een proces, waardoor je begon te leren. Er is een tijd geweest dat elke inwijding begon met het leren lezen en schrijven. Als je dat had geleerd, dan kon je nog wat kruidkunde leren, iets van geneeskunde en een soort psychologie zij het dan op wat religieuze basis. Als je dat allemaal had gehad en je was volwaardig priester geworden, dan had je nog de kans een stap verder te gaan en werd je geconfronteerd met jezelf.

Dat proces doet een beetje denken aan de trips, die sommige jongelui tegenwoordig wel eens maken door middel van LSD e.d.. Gevaarlijk misschien. Dat waren ze vroeger zeker, maar aan de andere kant onthullend. Je reist a.h.w. in jezelf. Je wordt geconfronteerd met alle angsten, alle begeerten, alle vreugden, die er in je leven; en zo word je voor een ogenblik je eigen wereld. In die wereld moet je weer een doel, moet je zin ontdekken. En als je dat hebt gevonden, dan kom je er gerijpt uit. Je zult de wereld anders zien. Het mystieke element van de hele inwijding ligt natuurlijk in de trip die vroeger met bepaalde drugs werd bereikt. In andere scholen werd die weer met concentratie, meditatie en contemplatie bereikt.

De situatie van een mysticus is altijd moeilijk te omschrijven. Het is iemand, die in andere dingen meer ziet dan de gewone mensen. Het is iemand, die a.h.w. een kleur nét een tikkeltje meer geprononceerd ziet, die geuren ruikt die aan een ander voorbij gaan, die gevoelens

waarneemt die uitgestraald worden en die een ander net niet ontdekt, want zijn mystieke achtergrond heeft wel degelijk een reële basis.

Het is zo gemakkelijk te zeggen: Een mysticus of een mystica is eigenlijk een beetje hysterisch en dat sublimeert in allerlei bovenzinnelijke onzin. Dat komt inderdaad wel voor. Maar iemand, die gevoeliger is, kan dat misschien niet zo gemakkelijk weergeven; voor hem heeft de wereld een andere inhoud. Die inhoud botst ergens met het gedrag, met de normen van de mensen waarmee hij moet leven, met de waarden en waarderingen die in de gewone wereld bestaan. Het is dit proces van botsingen tussen je eigen beleven en dat wat in de wereld normaal schijnt te zijn, dat je voor het eerst doet zoeken naar de definitie van het verschil. Je zou kunnen zeggen: Zijn ze nu allemaal kleurenblind en zie ik alleen kleur? Dan moeten die kleuren iets betekenen. Maar wat? Er is in de wereld geen referentiewaarde. Niemand ziet die kleur. De omschrijving is er niet. Je kunt het niet eens zeggen; en als je het zegt, klinkt het onzinnig en je voelt zelf dat het onwaar is. Je gaat zoeken en dan zeg je: Het moet wel aan mij liggen. Maar het kan niet alleen aan mij liggen, want dan zou het niet zo wetmatig en in vele verschillende vormen rond mij voorkomen. Dus moet ik vinden wat mij anders maakt dan anderen. Het klinkt misschien een beetje gek en menigeen die zich met mystiek bezighoudt zal dat verwerpen, maar toch is het eerlijk waar.

Het begin van de mystiek is altijd het erkennen van een verschil tussen de wereld, zoals jij haar beleeft en zoals een ander haar beleeft en daarmee de erkenning van een verschil tussen jou en de ander. Daarop bouw je voort.

Het anders zijn wordt weer bevestigd in de wereld en door de mensen. Er moet dus een hogere noodzaak voor zijn. Heel vaak krijg je de associatie; Dit hogere is God. Ik beleef God. We vinden dit b.v. heel sterk bij te zeer gelovige mensen. Degenen, die de discipline van Ignatius van Loyola volgen (die wel degelijk gericht is op het bereiken van mystieke beleving) zullen daarin God zien volgens hun kerkelijk begrip en maar al te weinig beseffen, dat hun kerkelijk definitie niet veel anders is dan het formuleren van het onformuleerbare. Het weergeven van iets, wat je eigenlijk niet kunt weergeven door het te associëren met iets wat niet veel méér is dan een sprookje. Begrijp dat goed. De situatie van zelferkenning en de noodzaak tot projectie van delen van je zelf, omdat ze in de wereld ook bestaan, zet zich voort. Op een gegeven ogenblik ontstaat er iets, dat je een nieuwe realiteit zou kunnen noemen. Een psychiater zou hier waarschijnlijk spreken van een vlucht in een pseudo-realiteit. Hij vergeet echter één ding; hij komt alleen in contact met mensen, die dat doen vanuit ziekelijke maatstaven, omdat ze zich niet kunnen aanpassen. Maar er zijn heel veel mensen bij wie de aanpassing aan de mensheid betrekkelijk eenvoudig gaat, maar die innerlijk méér kennen en daardoor komen tot de projectiewereld. In die projectiewereld spelen zich dan allerlei belevingen af, die op den duur van het wat sprookjesachtige, soms karikaturale, verder groeien naar een soort mathematica van de geest. Dat is de tijd, dat je begint te worstelen met symbolen. Je kunt misschien niet zeggen: "God is zo", maar je kunt zeggen: "God is voor mij wel een driehoek maar geen vierkant." Het waarom laat je nog even in het midden. Het is zuiver associatief.

Je gaat verder en je krijgt op den duur een aantal beeldformules, vaak aangevuld met kleur, die voor jou oneindige waarden uitdrukken en wat meer is, die kunnen worden gebruikt om je op oneindige waarden te richten.

Je gaat je instellen door je te concentreren op zo'n bol, een driehoek of wat anders. Je stelt je daarbij de passende kleur voor en voordat je het weet is het net alsof je losraakt van die algemene werkelijkheden of al die buitengewone dingen, die een ander niet schijnt op te merken, naar voren komen en je wordt ingeschakeld in een totaal nieuw bestaan. In dat nieuwe bestaan zijn wel wetten, maar die kun je niet meer vergelijken met de wetten, die van de wereld zijn. Het is een toestand, waarin ook het lichaam allerlei eigenaardige reacties pleegt te vertonen. En waarin bij sommige projecties psychische traumata worden omgezet in lichamelijke traumata. Iemand, die zich b.v. identificeert met het lijden van Jezus en dit intens doet op deze mystieke wijze (want het is wel degelijk een mystieke vereniging, een vereenzelviging op een hoger niveau die dan plaatsvindt), toont vaak lichamelijk de wondplekken, die men de stigmata noemt. Op soortgelijke wijze zal iemand, die zich volledig los voelt van de wereld, een zekere levitatie kunnen vertonen. Voorbeelden daarvan zijn er genoeg, o.a. zelfs in de hagiografie, de officiële levens der heiligen, waarin verscheidene van die voorbeelden worden vermeld.

Maar waarom zou het daarbij blijven? Je verandert. Het symbool, dat je beziet en dat voor jou de uitdrukking is van een hogere waarde of van een andere belevingsvorm, is daarbij geworden tot het sleutelbegrip. Indien ik dit begrip in mij wek, verandert het mijn afgestemdheid of mijn waarnemingsmogelijkheid in de wereld en daarmee tijdelijk ook mijn gedrag en zeker ook mijn persoonlijke inhoud.

In heel veel mysteriën is dan ook het vinden van je eigen symbolen heel belangrijk. Ofschoon men daarbij vaak volgens een bijna dogmatische waarheid werkt met vaste regels, systemen en indelingen, komt er het ogenblik dat men niets meer kan bepalen; dat de mens hoogstens nog zijn eigen symbool kan bepalen. En dan zegt men heel vaak: Het is een proefwerk dat je maakt. Nu moet je maar eens vertellen: wat is je symbool en wat betekent het voor jou? De meeste mensen zullen niet begrijpen, dat je daarmee niet alleen iets vertelt over de mogelijkheden die je mystiek maar dat je daarmee ook iets zegt omtrent jezelf. Want vergeet niet: al komt men tot het hanteren van zeer eenvoudige mathematische structuren en vormen als symbool, dat het toch de persoonlijke gevoelswereld is, die de keuze bepaalt. Het hoogste dat je kunt beleven, zul je onwillekeurig (er is dus helemaal geen bewust zoeken meer bij) een, uitbeelding geven, die overeenkomt met je gevoelswaardering voor een dergelijk symbool. De uitleg is meestal secundair; het symbool zelf zegt een ter heel veel over de persoonlijkheid.

Als je dit hebt gehad, zou je kunnen zeggen: Nu ben ik er. Maar er ontstaat een steeds grotere discrepantie tussen de wereld, die je in de mystieke verrukking of ontruktheid bereikt en de normale wereld. En deze kloof moet je steeds weer proberen te overbruggen. Het is niet zo, dat je eenmaal een brug slaat die blijft bestaan. Het is elke keer weer een gevaarlijke tocht. Het is a.h.w. het balanceren op de snede van het zwaard van de profeet boven de afgrond van Gehenna. Faal je, dan laat je alle angsten, alle negativiteit van je persoonlijkheid op jezelf los. Dit is soms wel eens gesymboliseerd als "de wachter op de drempel" of ook wel; de onnoembare kracht, die overwonnen moet worden. In andere gevallen symboliseert men het door dieren en slangen of zelfs vuur als wachter te stellen. Het is een voortdurende zelfoverwinning om vanuit een mystieke wereld terug te keren tot de gewone wereld. Maar het eist nog veel grotere beheersing en overwinning om dan weer de afstemming op dit mystieke bestaan terug te vinden.

Als wij dus spreken over mystieke inwijding, dan hebben we het niet over een bereiking. We hebben het over een voortdurende toestand van strijd, waarin het "ik" wanhopig probeert om erkende hogere waarden en werelden, waartoe het is ontwaakt, toch weer op te nemen in zijn normaal wereldbestaan. Het lukt vaak niet. En juist de mensen die het niet lukt zijn degenen, die zich het gemakkelijkst voor ingewijden gaan uitgeven. Het klinkt misschien een beetje onaardig, maar het is zo.

Deze mensen compenseren hun onvermogen om die twee werelden bij elkaar te brengen door het aannemen van een pseudo-superioriteit in hun eigen wereld en gelijktijdig, het vervangen van hun werkelijke mystieke wereld voor een groot gedeelte door wensprojecties, die ze dan hoogheid toeschrijven, omdat ze bang zijn voor de werkelijkheid. Dus als iemand naar u toekomt en zegt: "Ik ben een hoge ingewijde," dan moet u maar denken: Die kletst weer uit zijn nekharen. Maar als er iemand bij u komt, niet veel zegt, maar u laat merken wat er in u leeft, zijn begrip daarvoor toont en u gaat met hem meedenken, dan zou het een ingewijde kunnen zijn.

Als je alles even terzijde zet wat er aan bijkomstigheden is bijgemaakt, wat vinden we dan als kern van deze z.g. mystieke inwijding? Ik zeg "zogenaamd", want u begrijpt wel, dat de mystiek een werkelijkheidsvervreemding is, terwijl de bereiking eigenlijk niet van de werkelijkheid vervreemd blijft. Integendeel, je gaat door een reeks waantoestanden naar een toestand van erkende realiteit toe. Dat ziet men vaak over het hoofd.

De basis zou ik als volgt willen omschrijven en dan moet ik uitgaan van een persoonlijke formulering. Dat is met al deze dingen, die enigszins in het bovenzinnelijke zweven: je komt terecht bij een persoonlijke formulering, die zelfs mede wordt bepaald door je eigen achtergronden, je denkwijze, je opvoeding, de wereld waarin je leeft. Dat alles heeft invloed. Je kunt in mensenwoorden het hogere nu eenmaal niet volledig formuleren. Voor mij lijkt het dus als volgt:

De mensheid - en wat dat betreft de totaliteit van leven, dus alles wat er maar aan leven denkbaar is van het hoogste tot het laagste toe - vormt ergens een eenheid. Er is een gemeenschappelijke kracht. Zou je voor de eerste keer ermee in contact komen, dan zou je je dat waarschijnlijk voorstellen (ik ga hier uitdrukkelijk uit van mijn eigen voorstellingswereld) als een grote bol vol lichtpuntjes. En terwijl je daar naar kijkt, blijkt dat er dunne lijntjes lopen van lichtpunt naar lichtpunt. Soms zijn er punten, die honderd lijntjes aan zich hebben verbonden, andere misschien maar tien en een enkele maar één of twee, maar ze zijn met elkaar verbonden. Terwijl je ernaar kijkt, ga je er eigenlijk in op en ontdek je: er is wel die veelvuldigheid (al die lichtpuntjes met hun verbindingen) maar ik ben er ook mee verbonden. Zodra ik die verbondenheid beseft, ontvang ik de impulsen van al die andere lichtpuntjes. Ik ben dus niet alleen maar één puntje in de bol, maar door de krachten die ik ontvang ben ik gelijktijdig ook de bol zelf. Ik heb een dubbel bewustzijn gekregen. Het is alsof mijn persoonlijkheid zich heeft gescheiden in een superieur ego, waarvan ik deel ben en een persoonlijk ego, dat doel is van het superieure, naar zich als deel t.a.v. het geheel kan onderscheiden, ook in bewustzijn.

Dit gevoel van enorme verbondenheid kan natuurlijk op vele manieren worden uitgedrukt. De een spreekt over de menselijkheid, de ander over de naastenliefde en een derde misschien over de onthechtheid, waardoor wij juist volledig verbonden zijn. Het zijn slechts termen. De kern is altijd weer dit:

Ik ben deel van een geheel. Naarmate ik mij meer van mijn deel-zijn van het geheel bewust word, zal ik het geheel beter in mijzelf beseffen, maar gelijktijdig, mijn functionaliteit ten aanzien van het geheel ook beter beseffen en bewust beter daaraan kunnen voldoen. Ik kan datgene, wat mij vroeger werd opgelegd door een wereld, die ik niet helemaal begreep, nu gaan verwerken. Ik kan dus zelf a.h.w. mee bestemmen met welke nadruk ik in dat geheel functioneer.

De situatie van de mens, die zover komt is een beetje wonderlijk. Stel je nu voor dat je tegen de mensen zegt; Wat maakt het voor verschil uit wie wat doet of wie wat heeft, we zijn toch allemaal een en hetzelfde. Ja, dat gaat misschien goed, zolang je met arme lieden te doen hebt, maar als je tegen de bankdirecteur zegt: Ach, wat geeft het nou wie van ons dat geld heeft, ik neem er maar wat van, want we zijn toch een en hetzelfde, dan ben ik bang dat u met een ander deel van dezelfde totaliteit, dat zich rechterlijke macht noemt, in wonderlijke verwickelingen raakt. Aan de andere kant kun je je dat gevoel niet ontzeggen. En dat is de grote moeilijkheid. Men kent daarvoor een uitdrukking, die zo rond Pasen misschien wel erg toepasselijk is: Je sterft onder marteling, onder pijnen om dan hernieuwd en genezen herboren te worden.

Iemand, die iets weet van mystiek, zal begrijpen waarom men dat idee van lijden, van ondergang erbij haalt, want een groot gedeelte van het ego bestaat niet werkelijk. Het is een fictie, die men omtrent zichzelf in stand pleegt te houden. Die fictie is juist datgene, waaraan men hangt. Het is grotendeels de mogelijkheid tot expressie in je eigen wereld; en dat te verliezen is uitermate pijnlijk. Het is a.h.w. je macht bereiken door een volledige onmacht te moeten ondergaan. Dan is er die uitblissing, want op een gegeven ogenblik is er geen contact meer tussen jou en de wereld. Men noemt het ook wel hellevaart. Anderen zeggen: Het is een ogenblik rusten in het verborgen duister, voordat de feestzaal wordt geopend. (Die formulering stamt overigens uit een Griekse inwijding.) Je hebt niets meer. De mensen, die je hebt liefgehad, zijn, op de een of andere manier van je weggedreven. Er is misschien nog wel een contact, maar het is niet meer wat jij denkt en wat jij zoekt. Bezittingen, waaraan je eens vreugde, had, zijn dof en smakeloos geworden. De vermaken van eens, die je nog mechanisch bedrijft, worden tot een marteling, omdat je het gevoel hebt in betekenisloosheid tekort te schieten en door die onverschilligheid in de ogen van anderen inderdaad tekort schijnt.

Het is werkelijk een pijnlijk proces. Het lijkt even een deterioratie van de hele persoonlijkheid. Maar juist als je het gevoel hebt; nu kan mij helemaal niets meer schelen, er is niets meer, en in een totale onverschilligheid aanvaardt wat je bent, gaat dit hogere "ik" een grotere invloed op je krijgen, een bewustere invloed vooral. En je ontdekt langzaam maar zeker: het is helemaal niet belangrijk wat ik als klein clowntje daar tussen andere clowns verricht. Het is alleen maar belangrijk, dat ik die totaliteit tot uitdrukking breng. Vanaf dat ogenblik keer je weer terug tot jezelf.

De situatie is eigenlijk niet veranderd, maar het spel is nu weer belangrijk. Niet omdat je dit spél van belang vindt, maar omdat je het contact, de uitdrukking, de gemeenschap eventueel, die daarin tot uiting komt belangrijk vindt. Het werken op zichzelf vind je misschien nog steeds een dwaasheid of misschien ben je pas goed van de grote dwaasheid ervan bewust geworden. Toch doe je dat werk zo goed mogelijk, omdat je door dit werken iets uitdrukt van wat er in dat geheel op het ogenblik bestaat. Of dat nu een grijnslach is, een schouderophalen of een verrukte glimlach, dat doet verder niets ter zake. Het is deel van een geheel op dit moment en daarom maak je het waar; maar in overeenstemming met wat je innerlijk voelt als de werkelijke eenheid.

Het is een dwaze situatie en er bestaan heel wat verhalen over. Ik geloof dat het mooiste verhaal, dat sommigen van u wel kennen, het inwijdingsverhaal is van een man, die de paden van inwijding gaat. Hij reist heel ver, komt bij een kluizenaar terecht, leeft, daar jarenlang in de grootste armoede, wordt verder gestuurd, komt bij een dikke goochelaar terecht, die hem leert goochelen. Vandaar wordt hij weer verder gestuurd, en komt in een huis met de rode lantaarn waar een aantal liefelijke, maar niet zo exclusieve dames hem eveneens zijn opvoeding geven.

Hij gaat weer verder, komt bij een koopman, van de koopman komt hij bij een priester, van die priester wordt hij weer doorgestuurd, hij loopt en loopt, hij gaat door woestenijen, hij denkt bijna te bezwijken en eindelijk is er iemand, gewoon een mannetje in vodden, die nog niet eens een kluis heeft en deze zegt: Nu gaan wij samen denken. Ze denken samen en eindelijk begrijpt hij het. Het mannetje zegt dan: Nu wordt het tijd, dat je de wereld in gaat. Als je nu déze weg neemt, dan ben je er zo. En inderdaad: de man loopt nog geen tien minuten en hij staat precies voor de stad, waaruit hij is weggegaan.

Ik geloof, dat dit de mooiste omschrijving is. We hebben meer tijd nodig in een mystieke inwijding om het overbodige te verliezen dan we nodig hebben om ons het werkelijke (wat we ook zijn - in de materie zo goed als anderszins) weer te realiseren in zijn volle betekenis.

Nu kan ik mij voorstellen, dat er mensen zijn die zeggen: Kunnen wij dan een mystieke inwijding bereiken? Dat ligt aan uzelf. U zou natuurlijk kunnen zeggen: Iedereen kan aan mystiek doen. Maar dat is niet waar, want de mystiek - ik heb het reeds gezegd - is gebaseerd op een klein beetje anders waarnemen. Het is a.h.w. het opsnuiven van de vreemde geuren, die anderen ontgaan of het telepathisch aftasten van vreemde trillingen; waarvoor de meeste mensen doof schijnen te zijn.

Je kunt proberen jezelf te ontwikkelen, zeker. Maar het mysticisme hangt toch wel samen met een eigen structuur. En ook de problemen die ermee samenhangen, zijn niet voor iedereen denkbaar. Er zijn mensen die zeggen: Ach, een vlieg, sla dood! Er zijn anderen die zeggen: Het is leven, het is heilig. Ook als die vlieg mij plaagt, moet ik hem met rust laten. Maar er zijn ook mensen, die staan te peinzen: Ja, ik zelf hen eigenlijk willen doodslaan, maar kan ik nu niet iets anders doen, want het is óók leven. Maar ja, ergens moet ik toch ook van die last af. Die piekeraars, dat zijn nu de echte mystici. Ze zien twee of zelfs meer mogelijkheden of standpunten daar, waar anderen er maar één zien. Ze hebben innerlijk strijdigheden, waardoor ze gedwongen worden in zichzelf te schouwen. En niet iedereen bezit dat. Waaruit ook alweer is af te leiden, dat een mystiek leven en beleven en een mystieke inwijding, als u het zo wilt noemen, niet iets is dat je boven anderen verheft. Het is alleen maar een persoonlijk bereiken van een culminatiepunt in de geestelijke ontwikkeling.

Dat is natuurlijk ook weer pijnlijk, want er zijn zoveel mensen, die jaren worstelen om een mystieke inwijding te bereiken en dan krijgen ze eindelijk een surrogaat, dat zo dicht bij de werkelijkheid staat als cichorei bij echte koffie. Maar ze zijn dan doodgelukkig: Wij zijn ingewijd! En dan kom je, en je zegt: Het is niets waard. Je wordt er niet méér door dan een ander. Het is alleen, dat je hierdoor het anders-zijn, dat aan de basis ligt in het zoeken naar de pseudo-mystiek, hebt omgezet in een persoonlijke werkelijkheid een persoonlijke beleving. Maar een ander heeft ook zijn eigen werkelijkheid. Die is net zo waardevol. Uw begrip van de totaliteit, dat toch altijd wel een rol speelt, (ik kan mij niet voorstellen dat in de mystiek dit gevoel van verbondenheid geen rol speelt) geeft u misschien zelfs een zeker voorrecht boven anderen door uw erkenning. Maar aan de andere kant ook een veel grotere verplichting, want als deel van het geheel moogt u niet meer vanuit uw persoonlijk standpunt over anderen oordelen. En dat is voor de meeste mensen de grootste bezoeking, die je je denken kunt. Het

duurt een hele tijd voordat je daar overheen bent. En nu spreek ik uit ervaring. Je bent dus niet méér, je bent niet minder, je bent anders.

Wat zit er nog meer in? Kun je dat dan niet aanleren? U kunt systemen leren, zeker. Maar de werkelijke mogelijkheid, die u heeft, is in de eerste plaats wel uzelf op de proef te stellen. Te kijken, of u mystieke mogelijkheden heeft. En dat betekent, dat u het andere denken opzij moet zetten. Een mysticus kan niet wetenschappelijk denken. Op het ogenblik, dat hij wetenschappelijk denkt, is de mystieke bereiking verdwenen. Er zit hier een oorzaak-en-gevolg sequentie in en een logische redelijkheid, die is gebaseerd op de mensenwereld, op het menselijk kenvermogen; het mystieke ligt er juist een eindje boven.

Hoe doe je dat? Je kunt het doen door in een spiegel te kijken; maar werkelijk ernstig. Gewoon in een spiegel kijken en dan bij voorkeur in een vertrek, dat zo stil mogelijk is, zodat je niet wordt gestoord en ook zo donker mogelijk. Zet maar een paar kaarsen naast de spiegel en kijk naar jezelf. Probeer alleen maar te zien wat er nu achter het beeld, dat je normaal van jezelf kent, zou schuilen. Als uw reactie na drie kwartier tot een uur nog steeds is, nou, ik zie er niets aan, ik verveel me alleen maar, scheid er dan maar mee uit. Dan heeft u zeker langs deze weg geen gevoel voor mystieke beleving. Maar misschien krijgt u het gevoel, dat er iemand over uw schouder kijkt, of dat het masker (u wordt langzamerhand voor uzelf een masker in de spiegel) begint te leven, dat daarachter een andere persoonlijkheid is. Als u dat ervaart, dan heeft u gevoel voor mystiek. Dat is een heel eenvoudige proef. Er zijn ook wel andere.

U kunt de contemplatieproef nemen. Een van de eenvoudigste is: Neem een pannetje water, waarin u eieren kookt of een rookworst opwarmt en probeer te kijken naar de bodem van de pan. Als de belletjes loskomen, probeer dan niet het geheel te zien, maar kijk alleen naar één plekje waar de belletjes opstijgen en tracht te zien wat een variatie daarin zit. Als u daardoor het eigenaardige gevoel krijgt dat u groter wordt, a.h.w. boven uzelf komt te staan voor een ogenblik, dan heeft u mystieke aanleg.

Helpen dergelijke proeven niet, dan kunt u nog werken met verschillende kleurenschema's. U kunt ook met mantrams werken; dus bepaalde klanken proberen. Maar als dat niet verdergaat dan alleen maar - als u een beetje gevoelig bent - een prikkeling op de hoofdhuid dan scheidt u er maar mee uit. Alleen indien u het gevoel heeft, dat er werkelijk iets verandert (het kan soms gepaard gaan met auditieve of visuele hallucinaties, maar dat is hier niet essentieel), dan betekent het dat achter het uiterlijke mom, dat je jezelf noemt volgens je innerlijke begrippen, iets anders schuilt. En dan kun je dat andere helpen naar buiten te komen.

Misschien zegt u: Wat is die inwijdingsweg dan? Er was eens een man in de oudheid aan wie men vroeg: "Welke weg moet ik nemen naar Rome? Toen zei hij. Neem naar elke weg die je ziet, want alle wegen leiden naar Rome. Daarvan is dat bekende gezegde afgeleid. Het was een Romein; dus de man was verwaand. Het was niet werkelijk zo, maar hij dacht het. Ik meen, dat dit in de mystiek bijna waar is.

Je kunt doen aan anthroposofie, aan theosofie, u kunt zich wijden aan het spiritisme, de Rozenkruizers, u kunt maconniek gaan werken en u kunt net zo goed marxistisch of maoïstisch denken. Het maakt geen verschil uit zolang u maar zoekt naar datgene wat boven u ligt, omdat het systeem waarmee u werkt op zichzelf geen betekenis heeft. Het is dus alleen de stimulus, waardoor de verdieping (het losraken van de figuur die je zelf wilt zijn) tot stand komt. Deze schijnbare onverpersoonlijking gaat dan gepaard met het bovenkomen van een andere, een secundaire persoonlijkheid.

Als je daarmee leert leven, dan zie je de verschillen tussen uiterlijkheid en datgene, wat je innerlijk voelt te moeten zijn; dat verschil moet je dan terugvinden in je wereld. Vind dus datgene, wat er bij jezelf ligt achter de uiterlijkheid en probeer dat in de wereld te erkennen. Welk systeem je gebruikt, doet niet ter zake.

Wat moeten we dan met al die mystieke inwijdingen doen? Mag ik iets heel gekks zeggen? Inwijdingen zijn een menselijke uitvinding. Omdat de mens er behoefte aan heeft om een streep te trekken en te zeggen: Ik ben een trap aan het beklimmen. Ik heb nu die trede gehad, dus ik ben een ingewijde voor alles en iedereen, die beneden mij staat. Maar er is geen beneden en er is geen boven, er is geen links en geen rechts, er is alleen maar zijn in de werkelijkheid. Dus dat idee, dat je een ingewijde bent, is een illusie. In vele gevallen zien we zelfs dat wijding en vormen van inwijding in de plaats komen van werkelijke prestatie. Zoals

sommige mensen hun salaris niet verdienen door hun arbeid, maar door hun diploma's. Daarom kan ik alleen maar zeggen: Het is een continu iets. Het is een weg, misschien stijgt hij wel. U kunt het zich misschien voorstellen als een spiraalweg. Dante had er óók één in het vagevuur. Al zijn vrienden en bekenden kwam hij daar tegen. Zichzelf heeft hij waarschijnlijk niet herkend in het voorbijgaan. Zo zou u het zich ook kunnen voorstellen. Het is dus iets dat voortgaat. Ons uitzicht, onze mogelijkheden veranderen wel, maar wij kunnen niet zeggen op welk moment ze veranderen. Het is gewoon een proces van verdergaan, ontwaken en ontdekken.

Waarom mystiek? Mystiek, mysterie, maar ook mythos, het zit er allebei in. Waarschijnlijk omdat het voor de andere mensen niet te verwerken is, omdat het ligt naast de normale, alledaagse mogelijkheden en vooral buiten de controleerbaarheid. Het is voor een mens verschrikkelijk, als hij iets niet kan controleren. Een mens is iemand, die in staat is om eerst een controlesysteem voor de tellers te ontwerpen, voordat hij een bankgebouw gaat neerzetten. anders is hij niet gelukkig meer. Zo probeert men dat ook in uw maatschappij. En als je zegt: Dat is iets eigenaardigs, dan zeggen ze: Ja, dat is mystiek. Ik kan er niet helemaal bij en wat er gezegd wordt past niet geheel in ons normale denken, maar die man is een mysticus of die vrouw is een mystica, daar moet je niet op letten, die meid is hysterisch. Of ze zeggen het soms met enig begrip: Nu ja, dat is iemand, die buiten de werkelijkheid staat.

Ik geloof, dat het woord mystiek evenals het idee inwijding eigenlijk alleen maar menselijke pogingen zijn om het werkelijke, het bovenzinnelijke in te passen in een menselijk systeem. Wat moet ik er dan nog meer over vertellen?

Ik kan u spreken over de oude inwijdingen. Bij vele scholen was dat een kwestie van door de elementen gaan of door de elementen geteisterd worden. In andere gevallen was het: je weg vinden door een doolhof. In de oude godengeschiedenissen, de mythen van oude volkeren vinden we steeds weer dat doolhofprincipe. Het is een één-worden met iets anders en daardoor opstijgen naar een nieuwe wereld, zoals de jagers, die worden opgenomen in de wereld van de Manitoe's, het brave Chinese meisje dat een sterretje aan de hemel wordt, en dat soort dingen meer. Het zijn menselijke pogingen om er ergens bij te horen. Dat hangt allemaal met inwijding samen.

Nu kan ik dat alles gaan verklaren. Ik kan misschien ook nog duidelijk maken hoe achter de uiterlijke inwijdingsriten en de symboliek van Egypte (zowel in de Amon-cultus als in de Isis-cultus) wel degelijk ook een reële inwijding verborgen placht te zijn. Maar wat heeft u eraan? Amon-Re is een overlevering, die men in een museum terugvindt. Isis is voor de meesten niets anders dan een zondige godin, die in een bijna gelijke vorm maar beter bekleed is opgevolgd door de heilige maagd Maria in de belangstelling van de mensen. Die oude dingen zijn voorbij. Je kunt je met trots beroepen op het grote inwijdingsmysterie van Eleusis, maar ze zijn voorbij, ze bestaan niet meer.

De mystiek van alle tijden is dezelfde, maar de belevingsvorm en de uiterlijkheden, die de mens eraan verbindt, veranderen voortdurend. De kern ervan is het begrip van eenheid, het weten. ik ben een punt in een bol, die uit punten is opgebouwd, verbonden door misschien oneindig veel draden met oneindig veel andere punten. Ik weet zelfs niet wat de ruimtelijke situatie is, wat de krachtsituatie is, ik weet alleen maar: soms besef ik het geheel van de bol en niet alleen maar mijn eigen beperkte wereld. Soms put ik uit de krachten van de totaliteit, ook al weet ik voor mezelf dat ik eigenlijk beperkt ben in kracht, vermogen en denken. Ik geloof, dat ik het daarbij moet laten.

Ik heb geprobeerd u een beeld te geven van wat mystieke inwijding is. Ik heb u gewezen op de holheid van woorden zowel als op de intens grote betekenis van het leven, die daar toch weer achter verborgen is. Ik meen, dat dit voor een inleiding voldoende is.

DISCUSSIE

❖ *Ik heb begrepen, dat mystieke belevingen niet zijn door te geven, waardoor een communicatie niet mogelijk zou zijn.*

Dat is tot op zekere hoogte juist. Er is één uitzondering: Indien u n.l. in staat bent om een gedachteproces, onverschillig waarmee u begint, zodanig aan anderen over te dragen, dat zij de bijkomende waarden gaan beleven en niet alleen een gesproken woord of een redelijke inhoud, dan kunt u een groot gedeelte van de mystieke beleving overdragen aan degenen, die daarvoor gevoelig zijn. In India zijn bepaalde systemen van geestelijke opvoeding zelfs gebaseerd op deze wijze van gezamenlijk denken. Er is dus wel een mogelijkheid. Maar zodra wij ons beperken tot woorden; is dat praktisch onmogelijk. Als ik een voorbeeld mag geven: Als u een ruimtevaarder vraagt u te beschrijven hoe het er op de maan uitziet, dan kan hij dit slechts doen in vergelijkende termen en u niet de werkelijke beleving en de werkelijke waarneming doorgeven. Als dit al bij een menselijke ervaring zo is, dan zult u begrijpen hoe groot de discrepantie zal worden tussen wat je kunt zeggen en wat je werkelijk hebt beleefd, als het gaat om bovenzinnelijke zaken.

❖ *Tegenwoordig worden drugs ook door jeugdige mensen gebruikt om mystieke ervaringen te verkrijgen. Is dit schadelijk? Is er een verschil in beleving op deze manier of indien deze ervaringen worden verkregen door b.v. meditatie en contemplatie?*

Dat is iets wat men gaarne pleegt te stellen. Helemaal waar is het weer niet. Ik zal proberen het duidelijk te maken; Iemand, die gaat langs de weg van meditatie, contemplatie enz., zal eerst tot de bovenzinnelijke beleving komen op het ogenblik dat hij er rijp voor is. Met andere woorden: hij kan - zonder verder te worden gestoord door uiterlijke invloeden of leiding van buitenaf nodig te hebben - innerlijk tot volledige belevingen en waarnemingen komen. Iemand, die dit doet met drugs, kán geestelijk rijp zijn. In dat geval is er van mijn kant helemaal geen bezwaar. Maar op het moment, dat hij nog niet die voldoende rijpheid en zelferkenning heeft gewonnen, die noodzakelijk zijn voor het aanvaarden en ondergaan van de mystieke beleving, zal een mystiek beleven heel vaak resulteren in een aantal ervaringen, die je zelf niet meer meester kunt. Het nare is dan, dat de hersens gaan meespelen en wel associatief. Het resultaat is, dat je dan een soort helse trip maakt, waarbij alles duister, gemeen, onveilig en onzinnelijk is. Geleid door een ander, kun je daar wel weer uitkomen. Zelf kun je dat niet; daarvoor heb je hulp nodig. Zo zou men kunnen zeggen: Iemand, die een trip maakt naar het hoogste licht, moet daarvoor een zekere rijpheid hebben, anders zal hij de indruk van vormloosheid in een vormloze wereld niet kunnen verdragen. Er zou paniek ontstaan en dat kan grote schade aanrichten. Ik laat hier het feit buiten beschouwing, dat bepaalde drugs inderdaad schadelijk zijn; zeker, indien ze veelvuldig worden gebruikt. Ik heb dus de lichamelijke schade buiten beschouwing gelaten. Ik wil hier onmiddellijk aan toevoegen, dat een deel van de drugs mijns inziens op gelijke hoogte staat met de drugs, die tegenwoordig algemeen aanvaard en gebruikt worden. Het verschil in schade, die kan ontstaan door het gebruik van hasjisch of marihuana en het overmatig gebruik van alcohol kan ik niet goed onderkennen. Ik meen echter, dat bij beide lichamelijke schade ontstaat en dat bij beide een onbeheerstheid optreedt, die gevaarlijk kan zijn voor de omgeving. Zo kunt u ook zeggen: Bepaalde dingen zijn schadelijk voor het lichaam, maar dat is het gebruik van koffie en thee ook. Er zijn nog heel veel andere dingen die gevaarlijk zijn. Roken zeker ook. Dus wat dat betreft, moet ik erg voorzichtig zijn. Er is geen oordeel te geven over drugs. Het ligt heel sterk dan de persoonlijke constitutie in hoeverre er een mentale verslaafdheid kan ontstaan; ook bij drugs, die geen verslaving kweken. Denk maar aan de roker; dat is voor 9/10 mentale verslaafdheid. Maar als het gaat over de geestelijke waarde, dan zeg ik dit: Iemand, die geestelijk rijp is, zal misschien drugs kunnen gebruiken (het gebeurt inderdaad wel in sommige kringen) om daardoor een versnelde bereiking voor zichzelf mogelijk te maken. Het is alsof je in plaats van met de fiets te gaan een vliegtuig neemt. Maar dan moet je ook de kosten van het vliegtuig kunnen dragen. Je moet de spanning, die daaruit ontstaat, kunnen verdragen. Als je dat niet kunt, kun je het beter laten.

❖ *U sprak steeds van een weg naar de mystieke beleving. Is er ook niet een weg, die daar blijvend uitvoert? Word je al niet in die eenheid geboren en verlies je deze niet tijdens het opgroeien, speciaal door het toedoen van je opvoeders?*

Ik kan het helaas daarmee niet helemaal eens zijn, en wel om de volgende reden: Indien het kleine kind het gevoel van eenheid nog beseft - en dat is alleen in de eerste maanden van onzelfstandigheid het geval - zo is dit besef niet bewust. Er is vaak wel sprake van een aantal herinneringen. Dat is een denken, dat niet samenhangt met de werkelijkheid, waarin je op dit moment leeft, maar dat verdwijnt al heel snel. Zien we het kind, als het 2 á 3 jaar is geworden, dan is eigenlijk (het mag natuurlijk niet gezegd worden, want ze zijn zo schattig) een perfect egoïstje. Dat kind is egoïstisch en egocentrisch en blijft dit. In de opvoeding kan

men misschien iets daaraan doen. Men zou middels die opvoeding, het gevoel van eenheid enigszins aan het kind kunnen overdragen, dat ben ik met u eens, maar dat gebeurt niet. En ik geloof niet, dat door de opvoeding een mystieke bereiking mogelijk zou worden. Ik durf dus ook de opvoeders er niet de schuld van geven, want ik meen dat de kinderen eigenlijk ook hun opvoeders opvoeden. Maar misschien is dat van mijn kant uit verkeerd gezien.

Er is een wisselwerking. Maar een wisselwerking in een maatschappij, die is gebaseerd op het isoleren van het "ik" uit de gemeenschap. Dus: ik moet eerst voor mijzelf zorgen, dan komt de rest vanzelf wel. En dan krijg je een wereld, waarin - ongeacht systeem en geloof - men zich van die eenheid afwendt en een voorstelling van zichzelf vormt, waardoor het handhaven van dit "ik" tegenover de wereld in plaats van het functioneren in de wereld het belangrijkste is. Ik geloof niet, dat je dit aan de opvoeders kunt wijten, of je moet zeggen dat alle systemen vanaf Kaïn en Abel daartoe hebben bijgedragen. Het is het systeem, waarin u leeft. Het is de mentaliteit, de beschaving van uw wereld, waaruit het voortvloeit. Ik meen, dat opvoeding over het algemeen niet veel meer is dan een weerspiegeling van de beschaving en mede de daarin op dit moment levende denkwijzen steeds weer herleid tot de handhaving, van het "ik".

❖ *Een vakman is een ingewijde! Hoe denkt u daarover?*

Zolang het de waarden van zijn vak betreft, ongetwijfeld. Maar het nare is tegenwoordig, als u mij toestaat het op te merken, dat iemand, die op één punt een zekere mate van inwijding heeft verkregen, zich daar op baseert om voor zich een deskundigheid voor alle zaken op te eisen. En dat is natuurlijk onjuist. Het is dus heel aardig te zeggen: Ik ben psychiater en dus weet ik precies wat er allemaal aan de hand is. Ik kan verklaren waarom een politicus zo is en waarom een dominee zo is. De psychiater, die zo denkt, is zelf Freudiaans belast door zijn opvoeding. Daarom: voor hem is het x-symbool (sexueel mannelijkheidssymbool) gekoppeld aan een begrijpend overwicht over de ander. Dit om het opvallend Freudiaans karakter ervan te verklaren. Je kunt niet deskundig zijn op elk gebied. Niet elke deskundige kan als een ingewijde worden beschouwd in de volle zin des woord. Maar hij is zeker ingewijd in de geheimen van zijn vak. Ik geloof dat de mens, die tot een volle mystieke beleving komt, deel gaat hebben aan de totaliteit. En dat betekent ook dat hij ergens deelt in het gemeenschappelijk bewustzijn van de mensheid. Zeker vanaf het moment van ervaring, maar mogelijk daarbij alle waarden uit het verleden en soms zelfs uit de toekomst kan putten. Deze mens is dus geen specialist of vakman in menselijke zin, maar hij heeft daarentegen een algemeen overzicht, waardoor hij - zo men hem al een vak zou willen toekennen - als coördinerende factor een zeer belangrijke taak kan vervullen. Mag ik daarbij verder opmerken, dat naarmate specialisatie verder gaat en daarmee de inwijding in bepaalde takken van wetenschap en vak, er meer behoefte bestaat aan degene die misschien niet de specialistische vaardigheden bezit, maar die een inzicht heeft, waardoor hij de verschillende specialistische gebieden zodanig kan overkoepelen, dat hij in staat is een samenwerking van specialistische takken in één richting en met één doel weer tot stand te brengen. In deze zin is voor mij degene, die mystiek beleeft ergens toch ook nog wel vakman. Maar ik geloof niet, dat het op aarde als vak zal worden erkend.

❖ *Ik heb nog een aansluitende vraag over de weg die voert uit die mystieke eenheid. Het woord "religie" wordt altijd vertaald als "herbinding" Men gaat ervan uit dat men vroeger verbonden is geweest met die eenheid en die uit een preherinnering weer zoekt terug te vinden.*

Dit is inderdaad een van de vele interpretaties, die men voor het woord "religie" geeft. Men zou echter ook kunnen zeggen, dat religie betekent: het hernemen van een verbond. Dat wordt ook wel als uitleg gebruikt, vooral in verband met het christendom, omdat Jezus n.l. het Nieuwe Verbond is: "Ik ben u het Nieuwe Verbond" etc. Dus een dergelijke uitleg is een beetje moeilijk, als je werkelijk concrete gegevens erbij wilt geven. Maar uit de visie van een onbewuste eenheid komen wij tot de erkenning van onze eigen begrenzingen. In onze begrenzingen komen wij tot een erkenning van ons wezen. Uit de erkenning van ons wezen komen wij tot een erkenning van de verbindingen, die tussen dit wezen en het andere (de omringende wereld) bestaan. En uit die erkenning van verbondenheid ontstaat inderdaad weer de integratie - nu bewust - met de totaliteit, waaruit m.i. men eens is voortgekomen. In deze zin zou ik zeggen: Ja, het is juist. Maar dan moet u mij eens verklaren waarom - als deze verklaring de juiste zou zijn - de meeste religies zich op aarde eerder gedragen als een splijtzwam dan als een verenigende factor.

❖ *Zeker, het zijn geen religies meer. Ze zijn geïnstitutioneerd tot godsdiensten, tot organisaties, waaruit de levende beleving en openbaring zijn verdwenen als de oorspronkelijke kiem, die de organisatie tot aanzijn bracht.*

Dat is wel waar. Een cynicus heeft eens gezegd: De moderne kerk is in feite een N.V. tot exploitatie van de verhuur van plaatsen in de hemel. Ik geloof niet dat hij er helemaal naast was, ook als de prijs dan niet altijd in geld behoeft te worden betaald. Maar goed. Wij kunnen over kerk en religie praten, maar zou het niet veel verstandiger zijn te zeggen, dat de uiterlijke vorm en belijdenis niet zo belangrijk is als de innerlijke volledige beleving van het beledene, omdat hierdoor het isolement van het "ik" ten aanzien van het hogere wordt doorbroken en zo de erkenning van verbondenheid met alle dingen (het hogere, naar ook de wereld) tot stand komt. Ik geloof, dat je daarmee dan meteen hebt afgedaan met het strijdpunt: moet er nu wel of niet religie zijn? Ik meen, dat dat niet belangrijk is, maar dat het alleen belangrijk is, dat de mens niet een uiterlijke belijdenis heeft, maar dat hij tot een beleving komt van hetgeen hij belijdt en daardoor zijn isolement in de wereld doorbreekt. Dat lijkt mij het belangrijkste daarin.

Er wordt tegenwoordig een scherp onderscheid gemaakt tussen religie en godsdienst. Je moet die twee niet door elkaar halen. Een bekende firma had in het verleden een slogan: Er zijn auto's en er is Ford. Dat was dan bedoeld om te bewijzen, dat Ford méér was dan een auto, ofschoon sommigen dat altijd hebben betwijfeld. Ik geloof, dat men daar precies hetzelfde doet. Godsdienst en religie zijn voor de mensen eigenlijk hetzelfde. En nu kunt wel spijkers op laag water zoeken, haren kloven en engelen tellen op de punt van een naald, maar daarmee komt u niet verder in de zin van de werkelijkheid, zoals die voor de mens bestaat. Het definiëren van een begrip buiten de algemeen aanvaarde vorm om is waardeloos, tenzij men een algemene aanvaarding daarvan kan verkrijgen. En zelfs dan is de erkenning op zichzelf van weinig betekenis, tenzij ze voert tot een wijziging van praktijk.

❖ *Is het ook een mystieke beleving in zoverre dat er gelijkheid bestaat tussen subject en object?*

U bedoelt het identificatieproces. Dat kan een mystieke beleving zijn. Mystieke beleving zou men in deze zin als volgt kunnen omschrijven: Men zit rustig neer, kijkt naar bloeiende boom, voelt zich één met die bloeiende boom en heeft op een gegeven ogenblik het gevoel, dat hij de bloesemdrager is, die zich flauw bewust is van het feit, dat er een mens in zijn nabijheid rust. Dat is dan een mystieke beleving: het beperkt opgaan in het andere leven, en daarom misschien niet al te waardevol. Er bestaat een aardig Chinees sprookje van een man, die ligt te slapen bij een boom. Dan droomt hij, dat hij door vreemde krijgers wordt binnen gebracht in een stad. Hij huwt daar de dochter van de koning en wordt stadhouder. Eindelijk wordt hij wakker, nadat hij meent uitgeworpen te zijn uit dat rijk en ontdekt dan dat hij een uur heeft geslagen. Hij ziet dan dat er mieren om hem heen zijn. Uit nieuwsgierigheid steekt hij het mierennest open en o, wonder, de indeling ervan komt overeen met de stad en het bijbehorende gebied, waar hij landvoogd is geweest, zoals hij dát had gezien. Hij ziet dus de identiteit tussen zijn droombeleving en een bestaande werkelijkheid. Dat zou men dus een mystieke beleving kunnen noemen.

❖ *In de bijbel staat: Hij, die zichzelf verliest, wint alles.*

Waarin heel duidelijk wordt uitgedrukt hetgeen er gebeurt in wat wij een mystieke inwijding noemen. Het is het verliezen van jezelf als een beperktheid en het terugvinden van jezelf als deel van een totaliteit, waardoor je aan alle dingen deelhebt en gelijktijdig toch ook weer jezelf bent als deel daarvan. Dat is in deze spreuk weergegeven. Het is ook een kosmische waarheid, die u bijna overal kunt terugvinden, zij het met vele varianten. Je kunt zelfs zeven verschillende spreuken uit de Upanishad halen, die ook wijzen op iets dergelijks.

❖ *Kun je een mysticus of een mystica herkennen aan de ogen? Ik meen bij twee volwassenen die dit waren en bij mijn dochtertje in de eerste maanden van haar leven ervaren te hebben dat als je naar de ogen keek, plotseling het blauw ervan zich tot in het oneindige uitstreckte.*

Ja, dat is het beroerde, omdat het beeld in de beschouwer ligt. Met andere woorden: je kunt zo gemakkelijk in een ander zien wat je erin zou willen zien. Bovendien: het oog zelf is een heel moeilijke kwestie. Het menselijk oog heeft n.l. geen eigen uitdrukking. De uitdrukking, die u in het oog meent te zien, wordt in feite tot stand gebracht door een groot aantal spiertjes, die zich rond het oog bevinden en daarmee inderdaad door de positie de rimpeling en de vertrekking daaromheen tot een soort uitdrukking kunnen maken. Maar als iemand je met

stomme koeienogen aankijkt, dan moet je niet zeggen; Wat een stomme kop. Dan moet je vragen: Wat is dit? En dat is dan kennelijk een moment van latent wachten. Dit is het enige wat je kunt constateren. Je kunt zeggen: Ik zie een oneindigheid in die ogen. Maar zit die in die ogen? Neen, die is er niet. Het is mogelijk dat u ergens in mystieke waarde erkent in een persoon en dan zegt: Ik zie dat aan de ogen. Maar als u een waterkijker was zou u zeggen: Ik zie het aan het water. Want het is gewoon de manier, waarop u kijkt. Het is dus geen reëel kenteken. Als u zegt: Ik kan een mysticus herkennen aan de uitstraling. Dat kan. Maar u kunt het niet doen van lichamelijke kentekenen. Dat is niet reëel, als je dat zegt.

❖ *Maar ik heb toch ook gehoord; De ogen zijn de spiegels van de ziel.*

Ja. Maar wie hebben die spreuk gemaakt? De mensen. En waarom? Omdat de mensen de neiging hebben om aan het oog een bijzondere waarde te kennen. Maar dat is overigens niet overall hetzelfde. Elders zegt men, dat juist de vorm van het oor bepalend is voor de hoogte van een geest. Er zijn zelfs systemen, waarbij allerlei lichaamskenmerken een rol spelen. Denk aan het onderzoek van Simeon in de tempel. Als hij Jezus bekijkt en hij heeft alle kentekenen gezien, dan zegt hij: "Heer, laat Uw dienaar in vrede gaan..." en de rest. Deze identificatie van innerlijke waarden met het uiterlijk is grotendeels onjuist.

Wel kan men zeggen - en dat is weer iets heel anders - dat de psychische instelling van een mens (dat gaat dan over de gehele psyche en niet alleen over bovenzinnelijke waarden) de neiging heeft mede een vormbepaling voor de opbouw van de stof tot stand te brengen. Het is dus niet zo: de stof wordt opgebouwd op grond van psychische waarden, ofschoon wij van ons standpunt uit aannemen dat de ziel, die incarneert wel degelijk enige invloed heeft op het ontstaan van variaties binnen de genetisch aanwezige mogelijkheden. Maar het is wel zo, dat als iemand leeft in een bepaalde omstandigheid zijn uiterlijk iets daarvan gaat krijgen. Dat wat je bent, dat wat innerlijk voor je belangrijk is, druk je voor een groot gedeelte uit in je houding. Dat is wel het geval. Maar daar kun je als buitenstaander weer moeilijk conclusies aan ontlenen.

Stel nu, dat iemand geitenhoeder is. Hij beschouwt het leven van die geiten en hij krijgt op een gegeven ogenblik ook zo'n geitachtige blik in de ogen. Dan kunt u zeggen: Dat is voor mij een teken van demonische bezetenheid of van hoge mystieke bewustwording. In feite is het alleen maar een identificatieverschijnsel, door een voortdurend contact tot stand gebracht. Als u zich zo aan die zegswijze houdt, dan moet u wel uitkijken. Hier zegt men: Ik hou van jou met heel mijn hart. Maar als je nu de kant van Laos uitgaat, dan zeggen ze: Ik hou van jou met heel mijn lever. (Hart en lever blijven natuurlijk hondenvoer, maar er is een kwaliteitsverschil.)

❖ *Een mystieke beleving kun je krijgen door contemplatie, concentratie enz. Is het ook mogelijk, dat een mystieke beleving tot je komt zonder dat je erop geconcentreerd bent geweest? Hoe weet je dan dat je met een mystieke beleving te doen hebt?*

Als u zich nog afvraagt hoe je dat weet, dan kunnen we wel zeggen, dat u nog geen werkelijke mystieke beleving heeft gehad. De mystieke beleving is iets wat een zodanig sterke invloed, een zodanig overtuigende kracht heeft, dat u - punt 1 - het niet vergeet en punt 2; dat het iets in u leven verandert. U vraagt zich af, of het spontaan kan optreden. Natuurlijk. Ik heb ook niet gezegd, dat bepaalde praktijken noodzakelijk zijn voor een mystieke beleving. Ik heb wel gezegd: Indien u zou willen weten, of het kan - want niet iedereen heeft dezelfde mogelijkheden - dan kunt u met deze proeven vaststellen, of u een voldoende gevoeligheid heeft. En indien u die gevoeligheid niet heeft, heb ik eraan toegevoegd, is het niet erg redelijk om u dan in allerlei scholen met mystieke achtergronden te gaan verdiepen in de hoop toch een mysticus of mystica te worden, omdat u dan meestal vastloopt in zelfbedrog.

❖ *Als je het gevoel hebt onthecht te zijn, niets kan je meer schelen, kan dat ook een mystieke beleving zijn?*

Mag ik opmerken, dat een mystieke beleving niet komt met een soort voortiteling, zoals je dat bij een film hebt: Mystieke beléving n.l. zoveel, ontworpen door.... Dat zit er niet bij. Het komt spontaan en die onthechtheid kán inderdaad een deel van een mystieke beleving zijn. Het kan nooit een totaliteit zijn. Er moeten er meer zijn. Als u zeker wilt zijn, of dat een mystieke beleving is geweest, dan moet u zich gewoon afvragen: Is mijn gedrag daardoor veranderd? Als uw gedrag erdoor verandert, dan is daarmee ook bewezen, dat het voor u een innerlijke beleving is geweest van hogere waarde. Gezien de onthechting, die bij vele mystieke zaken

voorkomt (geen isolement, niet zo iets van, het kan me helemaal niet meer schelen, dat is weer wat anders,)), is dat van mij uit gezien niet belangrijk. Als u die onthechting krijgt, dan kunt u wel zeggen, dat het meestal het resultaat is van een mystieke beleving.

❖ *Ik heb er nog maar geen vrede mee, dat het oog zo weinig uitdrukingskracht van zichzelf zou hebben en alleen afhankelijk zou zijn van de spiertjes rondom. Je hebt toch mensen met fonkelende ogen of ogen die vuur sproeien?*

En toch is dat niets anders dan een reflex. Het is de inval van het licht in het oog, anders niet. En als u nu reëel bent, dan zegt u niet: we gaan er iets anders aan toekennen. We nemen gewoon een boekje over biologie, de mens, en dan kijken we wat er staat over het oog. We komen dan tot de conclusie, dat al die verschijnselen voor een groot gedeelte zuiver natuurlijk zijn, maar dat ze voor de mens een abstracte interpretatie hebben, omdat de feitelijke reden van de waarnemingen niet meer bekend is. Het is n.l. zo, dat een deel van de reactie op de mens, vooral op het menselijk gelaat, ontstaat door micro-visionomische waarnemingen, die niet bewust worden verwerkt, maar wel een totaalindruk en de bijbehorende associaties in het bewustzijn achterlaten. En dan kunt u wel zeggen: Dat betekent toch iets. Neen. U projecteert iets wat u waarneemt, maar dat niet zichtbaar is op de punten, waarop u het optreden ervan zou kunnen verwachten. En als u zegt: Ik zie het fonkelen in de ogen, dan heeft u grote kans, dat een Tibetaan zegt: Ik zag op het voorhoofd een lichtende stip ontstaan. Dat is dus een associatief iets. Je ziet iets; en je verbindt aan hetgeen je ziet waarnemingen, die je niet bewust hebt gedaan en je centreert ze in het bewust waargenomene. Dat is hier toch werkelijk wel de oplossing. Ik hoop niet, dat u het vervelend vindt, maar ik zou het zo verschrikkelijk naar vinden, als de mensen bij wijze van spreken als oftalmologen (oogartsen) zouden rondlopen om te kijken wat er in het oog van anderen zit, terwijl er in dat oog alleen een mechanisme, een biologisch mechanisme weliswaar, is waar te nemen. Begrijp, dat een mens indruk op u maakt door zijn houding en zijn bewegingen, ook als u dit toeschrijft aan iets anders. Soms vind je, dat iemand een edel gelaat heeft, omdat hij een kostuum draagt dit volgens jouw idee volkomen correct is.

❖ *Hoe verklaart u de iriscopie, waardoor men lichamelijke afwijkingen constateert?*

Heel eenvoudig: Als er een defect bestaat in een deel van het lichaam, dan wordt het gereflecteerd in het gehele zenuwstelsel en via dit zenuwstelsel geprojecteerd in alle knooppunten van dit zenuwstelsel. Er is zelfs een Chinese geneeswijze daarop gebaseerd. Iemand die dus in het oog kijkt, ziet in de iris een aantal vlekken en afwijkingen. En daar dit een sluiersmechanisme is, dat direct samenhangt met de lichtgevoelige uiteinden van de oogzenuw, kan men aannemen dat de indrukken, die daarop zijn overgebracht, voor een deel - het is nooit volledig zuiver - een reflectie zijn van een lichamelijke toestand. Weet men nu ongeveer hoe die reflex via het zenuwstelsel geschiedt, dan kan men aan de hand van afwijkingen in de iris inderdaad conclusies trekken omtrent mogelijke storingen in het lichaam; waarbij de diagnostiek niet volledig is, maar er slechts een aanwijzende diagnose wordt gegeven, die eerst door verder onderzoek moet worden bevestigd.

❖ *We zitten inmiddels bij de oogarts.*

Och, waarom niet? Overigens zult u bij de oogarts deze diagnostiek nog niet veel aantreffen. Heel veel medici zullen het zelfs als een soort bijgeloof beschouwen.

Maar het is zo, dat elke zenuwreactie in de mens een weerspiegeling geeft in andere delen van het lichaam. Een van de meest typerende kan b.v. zijn: een kwetsuur hier, resulteert in pijn, dáár. Dergelijke reflexen krijgt men ook, indien er geestelijke inwerkingen zijn (dus bij veranderingen in het psychische totaalbeeld). Dan ontstaat er, doordat het zenuwstelsel via het denken hieraan deel heeft, in het lichaam, vaak een afwijking van de normale toestand, waardoor suggestieve processen, zover kunnen gaan, dat de reactie van bepaalde celweefsels of organen niet meer gebaseerd is op de feitelijke toestand, maar op het psychisch bestaande beeld. Theoretisch zou het zover kunnen gaan, dat - als iemand intens droomt dat hij levend verbrandt - zijn lichaam verbrandingsverschijnselen begint te vertonen.

Daarmee heb ik genoeg hierover gezegd. Dan zou ik nu willen afsluiten.

Slotwoord

We zijn nu toch wel tot de conclusie gekomen, dat we hebben gesproken over iets, waarover we heel weinig kunnen zeggen, omdat het meeste, dat we erover zouden willen zeggen, zich onttrekt aan de zeggingskracht van het woord. Aan de andere kant, geloof ik u een

voorstelling te hebben gegeven van sommige dingen. Als ik hier ga afsluiten, zou ik dat graag willen doen door te proberen een beeld te geven van mystieke krachten en mystieke werkingen. Niet als een demonstratie, maar alleen om althans een poging te wagen duidelijk te maken dat men vaak door klanken, timbre en de rest meer kan zeggen dan er met woorden is weer te geven. Uw eigen associaties zullen hierbij eventueel een bewijs van slagen kunnen vormen.

Let wel:

Ik ben in een wereld. Die wereld is vol. Die hele wereld neemt mij in beslag. Aan alle kanten rukt en trekt die wereld aan mij; en ik ben nooit alleen. Ik kan geen eenzaamheid krijgen. Ik word verscheurd in mijzelf. En nu scheur ik mij los. Ik sluit mij af. Ik doof alle licht. Ik sluit de geluiden uit.

Ik ben eenzaam. De wanden weerkaatsen zelfs mijn ademhaling niet meer. In mij klinken stemmen en gedachten en ik weet, dat ik het zelf ben. Ik projecteer voor mij voortdurend mensen, geruis, beelden, omdat ik niet meer alleen kan zijn. Ik zoek een wereld, die aan mij trekt. En als ik haar buiten mij niet heb, zoek ik haar in mij. Nu ga ik toch proberen om alleen te zijn, want ik wil af van dit voortdurend in beslag genomen zijn door alle dingen, die ik zelf niet ben.

Langzaam zoek ik terug en het wordt duisterder en duisterder. Het is, alsof ik verdrink in een inktzwarte duisternis en er uit die duisternis langzaam maar zeker een schim, ontstaat; duister en toch lichtend. Als ik goed kijk, zie ik mijzelf. En terwijl ik dit aanvaard, is het alsof de duisternis wordt opgeslorpt.

Weer ontstaat er een nieuwe vorm; iets lichtender. Weer zie ik een vorm. Ik vrees haar een ogenblik. Ik zoek haar een ogenblik te bestrijden. Dan moet ik haar aanvaarden. Maar ze plukt en ze trekt niet aan, mij zoals de wereld; ze gaat in mij op.

Voor een derde maal zie ik een vorm ontstaan. Het is, alsof ik leven en dood gelijktijdig in mij opneem. En nu pas, nu ik heb geabsorbeerd wat buiten mij van mijzelf schijnt te bestaan, is er een moment, dat de eenzaamheid werkelijkheid wordt.

Nu ben ik rustig. Er is geen geluid, er is geen klank, er is geen licht, zelfs de tastzin schijnt verdoofd. Toch ben ik tevreden. Ik heb de delen van mijzelf, die ik nooit heb aanvaard, eindelijk in mij opgenomen. Ik ben een geheel. En als geheel kan ik leven.

Maar nu, als geheel, wordt er in mij een wereld van licht geboren. Ik ben licht, dat de duisternis doordringt. Ik ben het, die de poorten openwerpt, waardoor de wereld zou kunnen binnendringen, indien ik haar zou willen binnenlaten. Maar vreemd, buiten mij is de wereld niet meer. Er zijn stralen en krachten. Ik weet niet, hoe ik ze moet omschrijven. Ze dringen door in mij, maar ze zijn deel van mijzelf. Plotseling ontdek ik, dat ik buiten loop op de markt, dat ik vlieg boven de kerktoren, dat ik sidder in de grond, langzaam mij omhoog worstelend om een lentebloesem te worden. Ik weet plotseling, dat ik deel ben van alle leven, en alle leven is in mij en toch ben ik alleen.

In de eenzaamheid zoek langzaam een woord te vinden en ik weet niet wat voor een woord het is. Is het een machtswoord? Ik stamel voor mezelf haast vergeten namen: Yod, Yaho, Jahwe, Jehova, Adonaï. Namen, die ergens in het geheugen zijn blijven hangen en die langzaam een echo krijgen. Maar vreemd, die echo klinkt ín mij en niet meer buiten mij. In mij is een verbondenheid. In mij is een totaliteit.

Ik zoek mij een zegel te maken. Ik trek de lijnen, alsof ik mijn heeal wil verdelen. Maar het licht dat in mij is vreet de lijnen op, voordat ik ze heb getrokken. Er is geen bepaling, er is geen bestemming meer. Ik geef mij over. Een trillende eenheid, waarin de bonte kleuren van de wereld samensmelten tot dat ene licht, dat ik zelf schijn te zijn. Dan wordt het licht langzaam maar zeker getemperd. De kleuren spelen weer. Maar ik weet slechts, dat ze een weerkaatsing zijn van een licht, dat nog steeds is als een zon, die boven de wolken speelt en het avondrood en de grijzen van de avond mengt op het palet van de avondhemel.

Ik zoek. En plotseling ben ik zelf een van die kleuren. Ik speel met de kleuren en toch weet ik: Ik ben het licht, ik ben een zon, die ondergaat en weer rijst. Ik ben een maan die speelt, alle

kleuren verwazend tot vele tinten van blauw. Ik ben gelijktijdig de wereld en ik ben de kleuren en ik ben de mens. Ik word mij bewust van mijn mens-zijn, mijn geest-zijn.

En zie, ik ga mijn wegen uit de besloten kamer, maar in mij blijft de vrede. De vrede van een beslotenheid, die gelijktijdig een algehele verbondenheid is. Niets is belangrijk, omdat alles gelijkelijk belangrijk is in mij. Niets kan ik uitsluiten; niet lijden en niet vreugde. Vreugde en lijden ballen zich in mij samen tot een grote vrede, omdat het evenwicht van het leven mij wordt geopenbaard. In die openbaring erken ik voor het eerst de mystieke werkelijkheid van mijn een-zijn met alle dingen. En in mijn verbondenheid voel ik voor het eerst iets aan, wat misschien God zou kunnen zijn.

Dit beeld ligt heel dicht bij de werkelijkheid. Het is niet alleen maar een roes of een aantal woorden. Maar hoe kun je weergeven wat er achter ligt? Je kunt niet gelijktijdig op een weide lopen en bloemen plukken en dwalen door de sterren, het licht van de sterren in je absorberen tot een nieuwe levenskracht. Toch is dat de enige werkelijkheid van de mysticus. Je kunt niet gelijktijdig geest zijn en mens, zegt men. Je kunt niet gelijktijdig leven in een eeuwigheid en toch je in de tijd bewegen. Dan zou dat wat in de tijd beweegt de marionet zijn van het eeuwige, zo meent men.

Maar ik ben eeuwig en ik ben tijd. Ik ben een wezen in de tijd. En zie, dit is geen marionet, die zich in die tijd beweegt. Het is de eeuwigheid zelf. Het is, of zij een beweging in haar wezen scandeert, zonder daarbij ooit het contact met zichzelf te verliezen. Dat is mystiek.

Of die mystiek betekenis heeft voor u, hangt van uzelf af. De beelden, waarin zij zich toont, zijn afhankelijk van de wijze, waarop u zich realiseert wat er in u bestaat. Ik meen, dat de mystiek een sleutel is naar een grotere werkelijkheid, die je alleen nog maar aarzelend en onvolledig kunt vertalen in je eigen termen. Spreek dan rustig je eigen termen, zolang je verbondenheid er één is van onbeperkte duur en van onbeperkte zin en inhoud.

Kijk, dat is voor mij mystiek, mystieke inwijding. Het bereiken van een onbeperkteid, waardoor je eigen beperking slechts een uiting is van je onbeperkteid. Je bent alle mogelijkheden. Je beperking van keuze in je eigen wereld is niets anders dan een uiting van die onbeperkte mogelijkheden, waarvan je deel bent. Je leeft in één wereld volgens je besef. Je bent deel van alle werelden naar je innerlijk erkennen. Je bent beperkt van kracht en toch is er in jou de onbeperkte kracht van alle dingen.

Het is moeilijk om iets wat mystiek is duidelijk te maken. Dat we toch over dit onderwerp hebben gesproken, is geloof ik te danken aan het feit, dat zoveel mensen niet in staat zijn begrippen als inwijding en mystiek te verstaan. Sommigen zeggen: Elke inwijding is mystiek. Dat is niet waar. Anderen zeggen: Mystiek kan alleen bestaan, indien er een inwijding is. En ook dát is niet waar. Maar het menselijk begrip "inwijding" en het menselijk begrip "mystiek" geven een werkelijkheid weer, die groter is dan beide begrippen samen. De mystiek is een sleutel om zonder te worden beperkt door redelijke vermogens die werkelijkheid te betreden en dan vanuit die betreden grote werkelijkheid de waardering voor je eigen beperkte wereld juist te kennen.

Ik geloof, dat dat het beste is wat ik erover kan zeggen. Als u hieruit iets heeft meegenomen of iets kunt meenemen, dan is dat iets wat in u leeft. Mijn woorden hebben pas zin, als ze voor u betekenis hebben. Die betekenis ligt in u, niet in de eerste plaats in mij. Uw mystieke mogelijkheden kunnen alleen in uzelf liggen. Niemand kan ze voor u wekken, maar misschien kunt u in de woorden van een ander iets herkennen, dat dan in u uitgroeit tot volledig begrip en grotere duidelijkheid.

Ik hoop, dat dat voor een enkele onder u het geval heeft mogen zijn. Als het niet zo is: er komt voor iedereen een tijd, dat hij de ik-beperkingen van de stof moet achterlaten en dat veel, wat voor de mens mystiek beleven is deel gaat worden van het normale streven naar een groter besef.